

Kader ve ölüm

Taner Can: “Kaderle ölüm arasında nasıl bir bağlantı vardır? Sebepler dâiresinde yapılması gereken herşeyin eksiksiz ve zamanında yapılmaması sonucunda ölümün vukû bulması da kader çizgisinin bir parçası mıdır? Meselâ son günlerde gündemi oldukça meşgul eden ve bir insanlık ayıbı sonucu sırf başında başörtüsü var diye tedavisi yapılmayan ve 71 yaşında hayata gözlerini yuman Medine Bircan teyzenin ölümü kader midir? Yoksa ihmâl midir? Doktorların koyduğu yanlış teşhis ya da tedâvinin geciktirilmesi ve buna benzer şeyler sadece kaçınılmaz son olan kader noktasının sebepler dâiresindeki görünen yüzü müdür?”

Hayat nasıl yüzde yüz Allah’a ait bir tasarrufsa, ölüm de yüzde yüz Allah’a ait bir tasarruftur. “O ki, hayatı da, ölümü de yarattı...”¹ âyeti bu hakîkati ifâde eder. Zaten hayatı veren Cenâb-ı Hakkın, hayatı almayı başkasına bırakması, eşyanın tabîâtına da ters-tir. Bedüzzaman Hazretlerinin ifâdesiyle, bir yaratma ve takdir ile gelen hayatın içinden ölümü çıkarıp alarak başkasına vermenin imkânı da, gereği da, anlamı da yoktur.²

Fakat, diğer İlâhî tasarruflar gibi, ölümden de sebep-ler rol oynar şüphesiz. Bunlar, başta sadece emri uygulayan Azrâil (as); sonra Azrâil (as) ile aramıza konulan musîbetler, hastalıklar, belâlar, ihmellikler, düşmanlıklar, vs...

Ölümden Azrâil’in (as) suçu söz konusu olmaz. Çünkü Azrâil (as) doğrudan Allah’ın tasarrufu kapsamında Allah’ın emrini yerine getirmektedir. Azrâil (as) isyansız hilafsız emir kuludur.

Fakat, fakat, fakat... Azrâil'den (as) beride bulunan ve ölüm getiren sâir sebeplerin suçları, kusurları ve hatâları söz konusu edilir; sorulur, soruşturulur, araştırılır, mes'ûl tutulur ve bu mes'ûliyetle gerek dünyada, gerekse âhirette gerçek biçimde yargılanır. Ve yargılama sonucunda adâlet gereği verilen cezâ ile de zulm edilmiş olmaz. Çünkü ortada bir can telefı vardır. Bir de telef olan canın kâtili vardır.

Bediüzzaman Hazretleri kulun sorumluluğuyla ilgili olarak şöyle der: "Seyyiâtı (kötülükleri) isteyen, nefs-i insaniyedir—ya istidad ile, ya ihtiyâr ile. Nasıl ki beyaz, güzel güneşin ziyâsından (ışığından) bâzı maddeler, siyahlık ve taaffün alır; o siyahlık onun istidadına âittir. Fakat, o seyyiâtı çok mesâlihi (faydaları) tazammun eden bir kanun-u İlâhî ile icad eden, yine Hak'tır. Demek, sebebiyet ve suâl, nefistendir ki, mesuliyeti o çeker. Hakka âit olan halk ve icad ise, daha başka güzel netice ve meyveleri olduğu için, güzeldir, hayırdır."3

Görüldüğü gibi Allah'ın ölümü yaratması ile bir adamın adam öldürmesi arasında çok, çok, çok büyük fark vardır. Birisi yaratmadır, diğeri öldürmedir.4 Birisi takdirdir, diğeri kötü fiildir. Birisi rahmettir, diğeri fitnedir. Birisi olgunluktur, diğeri fesatlıktır. Birisi kemâlî bir fiildir, diğeri bazen ihmâlkârlıktır, bazan düşmanlıktır, bazan kabalıktır, bazan haddini aşmışlıktır.

Haksız yere adam öldüren kişi suçludur. Suçlu hiçbir zaman, "Yazı böyleydi; ben yazılanı yaptım" diyemez ve suçtan kurtulamaz. Çünkü o yazılanı yapmadı. O kafasındaki düşmanlığı ateşledi, beynindeki fitneyi gerçekleştirdi, içindeki fesatlığı harekete geçirdi. Yazılan şey onun umurunda bile değildi. O kafasındaki düşmanlığın körüklemesiyle, kalbindeki fesadın çekmesiyle ve içindeki fitnenin tahrikiyle yaptığı eylem sonucunda karşı tarafa verdiği zararın ve can telefinin hesabını verecektir. Ona bu sorulacaktır.

Çünkü Cenâb-ı Hak sebepleri tayin etmiştir; ama sebeplerin ihmâlkâr davranma, suç işleme, tembellik yapma, ihtirasını tatmin etme, düşmanlık yapma, tuzağa düşürme, fitne çıkarma, fesatta bulunma vs. gibi olumsuz davranışlarda bulunmalarına izin vermemiş, rızâ göstermemiş, yasaklamış, haram kılmıştır. Ölümünün sebeplere bakan yüzünde işte bu suçlar ve kusurlar bulunmaktadır.

Demek, olayların içyüzlerinin Allah'ın tasarrufunda oluşu, dışyüzdeki bizleri sorumluluktan kurtarmaz. Biz olaylara iç yüzden bakamayız. Biz yaptıklarımıza, ettiklerimize, işlediklerimize, ihmalkârlıklarımıza, yani amellerimize ve davranışlarımıza bakarız.

Biz amelimizden sorumluyuz. Biz bir yaşlı kadını ihmalkârlığımız nedeniyle ölüme

terk ettik mi, etmedik mi? Biz düşmanlığımız nedeniyle elimize silâhı alıp suçsuz adamı öldürdük mü, öldürmedik mi? Biz, meselâ, para kazanma hırsıyla, yanlış tedavi uygulayarak bir günahsız sakat bıraktık mı, bırakmadık mı?

Biz elimizle işlediklerimizden sorumluyuz. Karşı taraf için ecelin gelmiş olması bizi sorumluluktan kurtarmaz. Veya, “Önceden sadaka vermiş olsaydı, bu onun ölümünü geciktirecekti, en azından şimdi benim darbemle ölmeyecekti” diyemeyiz. Onun sadaka verip vermemesi, başını örtüp örtmemesi kendi ameliydi. Biz doktor idiysek görevimizi yapmalıydık. Yaptığımız kabalığın ve insanlık dışı davranışın hesabını Allah bizden elbet soracaktır.

Biz, öldürme kastıyla vurmaktan, öldürme niyetiyle hareket etmekten, görevimizi yapmaktan, yanlış davranışımızdan, kabalığımızdan, hâinliğimizden sorumluluyuz.

Öldürme kastıyla tetiği sıktığımız halde, adam ölmemişse, bu Allah’ın bizi katil olmaktan, onu da maktul olmaktan kurtardığını; yani Allah’ın her ikimizi de başışladığını gösterir. Ecelin gelip gelmediğine biz hükmedemeyiz; onu Allah bilir. Ecelin çetelesini biz tutuyor değiliz. Sadece bizi büyük bir cürüm işlemekten Allah kurtarmıştır. Görevimiz; şeytanî ihtirasımızla kötülük yapmaya fırsat vermeyen Allah’a şükretmektir.

Ama Allah dilerse başışlar. Dilerse ölüm niyetiyle saldırımızı sonuçsuz bırakır. Dilerse bizi büyük günah işlemekten alı koyar. Bunları dilemek zorunda değildir. Bu durumda biz, tetiği sıkmaktaki niyetimizle yargılanırız. Mahşerde bize bu niyetin ve bu niyete bağlı davranışın neden olduğu zararın, kötülüğün, haksızlığın, telefin, zulmün, insanlık dışılığın ve vahşetin hesabı sorulur.

Dipnot:

- 1- Mülk Sûresi, 67/2;
- 2- Mektûbât, s. 13;
- 3- Sözler, s. 428;
- 4- Sözler, s. 431